

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Серія
ЮРИДИЧНІ НАУКИ

Випуск 4 (51)
2016

Засновано 2001 року
Видання виходить 4 рази на рік

Київ
ДП "Видавничий дім "Персонал"
2016

УДК 330-339; 321.7; 159.9
ББК 65.9(4УКР)29-2я43

Редакційна колегія

Курко М. Н., д-р юрид. наук, проф. — головний редактор
Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора
Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор

Ануфрієв М. І., д-р юрид. наук, доц.
Бандурка О. О., д-р юрид. наук, проф.
Бородін І. Л., д-р юрид. наук, проф.
Джунь В. В., д-р юрид. наук, проф.
Заросило В. О., д-р юрид. наук, проф.
Ковальчук А. Ю., канд. юрид. наук, доц.
Корнієнко М. І., канд. юрид. наук, проф.
Курко М. Н., д-р юрид. наук, проф.
Лисенко С. О., канд. юрид. наук, доц.
Литвиненко В. І., д-р юрид. наук, доц.
Матвеєв П. С., д-р юрид. наук, доц.
Муравйов К. В., канд. юрид. наук, доц.
Подоляка А. М., д-р юрид. наук, проф.
Христинченко Н. П., д-р юрид. наук, доц.
Юлдашев О. Х., д-р юрид. наук, проф.

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 13 від 28 грудня 2016 р.)

Наукові праці МАУП. — Серія : Юридчні науки. — 2016. — Вип. 4 (51) / [редкол.: М. Н. Курко (голов. ред.) та ін.]. — Київ : МАУП, ДП “Вид. дім “Персонал”, 2016. — 108 с.: іл. — Бібліогр. у кінці ст. — Виходить 4 рази на рік.

У збірнику наукових праць публікуються статті науковців, які займаються проблемами розвитку права.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток науки в Україні.

ББК 65.9(4УКР)29-2я43+67.9(4УКР)я43

ЗМІСТ

Відомості про авторів	4
Курко М. Н., Сопілко І. М. <i>Проблеми правового регулювання дотримання інформаційних прав у мережі Інтернет</i>	5
Зінченко О. В., Матвеев П. С. <i>Інтелектуальна власність в умовах інноваційної економіки</i>	15
Бортник В. А. <i>Предмет суспільних відносин, які є об'єктом злочинів проти честі та гідності особи</i>	23
Лисенко С. О. <i>Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання інформаційної безпеки підприємств з точки зору компаративістики</i>	35
Хатнюк Н. С. <i>Податковий обов'язок платника податків та держава: правовий взаємозв'язок ...</i>	45
Abriny Arhouma <i>The changing world of international arbitration.....</i>	54
Грінько А. А. <i>Державне регулювання процесів реструктуризації активів суб'єктів господарювання в умовах деофшоризації</i>	58
Зінченко О. В. <i>Теоретико-правові засади використання та захисту комерційної таємниці в сучасних економічних умовах</i>	69
Кожем'яка І. В. <i>Передумови формування та генезис адміністративно-правового забезпечення екологічної безпеки в чорнобильській зоні відчуження</i>	75
Посох О. С. <i>Інформатизація торговельної діяльності та її вплив на роботу супермаркетів.....</i>	85
Шутий М. В. <i>Щодо поняття сервісного права та його визначення</i>	89
Осовський К. В. <i>Правове регулювання державного санітарно-епідеміологічного нагляду та його роль у сфері охорони здоров'я.....</i>	94
Prykhodko A. V. <i>Importance of interim measures for the development of the international commercial arbitration as independent dispute resolution method</i>	101

*І. В. КОЖЕМ'ЯКА**Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ*

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ГЕНЕЗИС АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ ЗОНІ ВІДЧУЖЕННЯ

Наукові праці МАУП, 2016, вип. 51(4), с. 75–84

Розглядаються питання формування та генезису адміністративно-правового забезпечення екологічної безпеки в зоні відчуження Чорнобильської АЕС.

Чорнобильська катастрофа завдала нашій державі чималої шкоди екологічного та соціально-економічного характеру. На значній території України з'явилися суспільні відносини нового типу, які потребували і потребують відповідного спеціального регулювання. Вказана проблема посідає чи не найпріоритетніше місце серед існуючого різноманіття сучасних проблем суспільства, від результатів розв'язання якої залежить майбутнє людської спільноти та її нащадків. Разом з тим чим більше років минає після аварії, тим актуальнішою стає вказана проблематика. Саме тому нагальним питанням є ретельне дослідження генезису адміністративно-правового забезпечення екологічної безпеки в Чорнобильській зоні відчуження з метою підвищення ефективності подальшої роботи над створенням і удосконаленням системи законодавства в контексті подолання наслідків Чорнобильської катастрофи та вирішення основних екологічних проблем України.

Теоретичним підґрунтям для дослідження стали наукові праці таких провідних вчених, як: В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, М. І. Ануфрієв, Г. І. Балюк, Н. В. Барановська, А. Л. Брейкун, М. М. Бринчук, Ю. П. Битяк, Л. Р. Біла, В. В. Богущкий, В. М. Гаращук, А. П. Гетьман, О. В. Головкін, О. В. Зайчук, О. В. Когут, А. Т. Комзюк, В. С. Кравців, О. В. Кузьменко, Н. Р. Малишева, О. І. Остапенко, Р. В. Приходько, В. І. Сіряк, О. М. Федевич, Ю. С. Шемшученко та ін. Водночас наукові дослідження адміністративно-правового забезпечення екологічної безпеки в Чорнобильській зоні відчуження до цього часу не набули системного та цілісного характеру, простежується відсутність комплексного наукового аналізу. Тому зазначена проблематика потребує подальшого наукового дослідження і вироблення пропозицій для вдосконалення нормативно-правового регулювання, адекватного нині існуючим у цій сфері суспільним реаліям.

Визначимо передумови формування адміністративно-правового забезпечення екологічної безпеки в Чорнобильській зоні відчуження. Дослідимо історичний розвиток адміністративно-правового забезпечення екологічної безпеки в Чорнобильській зоні відчуження і виявимо існуючі прогалини, колізії і підготуємо зміни та пропозиції до чинного законодавства.

Засади адміністративно-правового забезпечення екологічної безпеки на території України сягають сивої давнини, проте своєрідним поштовхом для його розвитку стала одна з найтяжчих трагедій у багатовіковій історії українського народу і найбільших техногенних аварій XX століття. За офіційними даними, аварія призвела до забруднення більше 145 тис. кв. км території України, Білорусі та Російської Федерації. Внаслідок Чорнобильської катастрофи постраждало близько 5 млн людей, забруднено радіоактивними нуклідами близько 5 тис. населених пунктів України, Білорусі та Росії. Аварія на Чорнобильській АЕС була визнана катастрофою планетарного масштабу [1, 37–42; 2, 2].

Однією з найголовніших причин, які призвели до Чорнобильської катастрофи, за свідченням незалежного розслідування наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, була відсутність на той час законодавчих актів, які регулюють вимоги щодо використання атомної енергії та радіаційного захисту населення [3]. Перед Україною (тоді ще в складі СРСР) постало невідкладне завдання — забезпечити захист громадян, суспільства та навколишнього природного середовища за такої ситуації надзвичайного характеру, а також нормативно закріпити безпеку використання ядерної енергії.

У колишньому Радянському Союзі також існувала потреба в адміністративно-правовому забезпеченні екологічної безпеки, проте воно підмінювалося лише відомчим регулюванням (наприклад, “Санітарні правила і норми роботи з радіоізотопами” 1953 року, “Санітарні правила роботи з радіоактивними речовинами і джерелами іонізуючих випромінювань” 1960 року). Але ці та інші нормативні акти не вирішували питань, пов’язаних з правами, обов’язками, відповідальністю у галузі забезпечення екологічної безпеки при радіоактивному забрудненні.

Пізніше окремі питання використання ядерної енергії почали регулюватися нормативно-правовими актами найвищих органів державної влади, наприклад, Указом Президії Верховної Ради СРСР від 26 лютого 1974 р. “Про посилення боротьби із забрудненням моря речовинами, шкідливими для здоров’я людей або для живих ресурсів моря”.

Першими законодавчими актами у вирішенні проблем радіаційного захисту населення від Чорнобильської катастрофи стали Постанова Ради Міністрів Союзу РСР від 31 жовтня 1986 р. “Щодо забезпечення в країні єдиної системи оперативного контролю за радіаційною обстановкою та станом радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС” та Указ Президії Верховної Ради СРСР від 3 березня 1988 р. “Про кримінальну відповідальність за незаконні дії з радіоактивними матеріалами”. Відповідно до цього Указу Президії Верховної Ради СРСР та у зв’язку з участю СРСР у Конвенції про фізичний захист ядерного матеріалу прийнятим Указом Пре-

зидії Верховної Ради УРСР були внесені доповнення та зміни в Кримінальний кодекс УРСР.

25 квітня 1990 р. ВР СРСР була прийнята Постанова “Про єдину програму ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС і ситуацію, пов’язану з цією аварією”, якою була передбачена розробка союзних законів про Чорнобильську катастрофу і використання атомної енергії та ядерної безпеки.

Відповідні нормативно-правові акти за аналогією приймалися і органами влади УРСР. Так, 1 серпня 1990 р. ВРУ прийняла Постанову “Про невідкладні заходи щодо захисту громадян України від наслідків Чорнобильської катастрофи”, відповідно до якої вся територія України була оголошена зоною екологічного лиха та визначені конкретні напрями і заходи вирішення екологічних проблем, серед яких було доручення розробити законодавчі акти про статус зон екологічного лиха та правовий захист населення, яке постраждало від аварії на Чорнобильській АЕС.

Політичні зміни 1991 року та наступний розвал Радянського Союзу призвели до суттєвих змін в українській правовій системі. Що стосується адміністративного забезпечення радіоекологічної безпеки, то Україна успадкувала радянську модель централізованого правового регулювання за відсутності чіткого розподілу повноважень, а відповідно — і відповідальності. На жаль, цей спадок за великим рахунком продовжує бути тягарем для української державності і до цього часу.

На момент створення України як незалежної держави фактично не існувало законодавчої бази щодо безпечного використання ядерної енергії, забезпечення радіаційної безпеки. Разом з тим різноманітні органи без відповідного узгодження випускали велику кількість обов’язкових норм та правил. Як говорив свого часу Вольтер, численність законів у державі є те саме, що велика кількість лікарів: ознака хвороби і безсилля.

Відповідно до Декларації про Державний суверенітет України Верховна Рада України, виходячи з потреб всебічного забезпечення прав і свобод людини та громадянина, вперше на найвищому нормотворчому рівні проголосила, що держава дбає про екологічну безпеку громадян.

Визначальне місце серед законодавчих актів цього періоду посідає Концепція проживання населення на територіях Української РСР з підвищеними рівнями радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, яка була прийнята Верховною Радою України 27 лютого 1991 р.

Вказана Концепція стала основою “чорнобильського” законодавства на наступні десять років. Основні положення Концепції реалізовано в Законах України “Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи” від 27 лютого 1991 р. та “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” від 28 лютого 1991 р. Прийняті з великим запізненням, майже через 5 років після трагедії, ці закони були спрямовані на вирішення окремих проблем, пов’язаних з обмеженням опромінення населення, соціальними компенсаціями постраждалим, носили локальний характер і не давали

можливості забезпечити правовий захист населення у разі інших ядерних інцидентів і радіоактивного забруднення [4, 12].

Закон України “Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи” встановив нормативні вимоги щодо зонування забруднених територій та особливостей господарювання на них. Згідно зі ст. 2 Закону територія, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, поділялась на зони: зону відчуження, зону безумовного (обов’язкового) відселення, зону гарантованого добровільного відселення та зону посиленого радіоекологічного контролю.

Закон України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” визначив класифікацію осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, а саме учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС — громадян, які брали безпосередню участь у ліквідації аварії та її наслідків; потерпілих від Чорнобильської катастрофи — громадян, включаючи дітей, які зазнали впливу радіоактивного опромінення внаслідок Чорнобильської катастрофи (ст. 9 Закону). Кожному, хто постраждав, держава гарантувала відшкодування шкоди, завданої внаслідок Чорнобильської катастрофи, надання пільг та компенсацій залежно від встановленої категорії. Крім того, було створено Фонд для здійснення заходів з ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення.

Враховуючи, що радіоактивне забруднення є одним із різновидів забруднення навколишнього природного середовища, ряд норм природоохоронного законодавства України, що регулюють охорону земель, вод, надр, атмосферного повітря, рослинного і тваринного світу, спрямовані на забезпечення ядерної та радіаційної безпеки або безпосередньо регулюють суспільні відносини у цій сфері, в тому числі і в Чорнобильській зоні відчуження [5, 9].

Вагомим кроком у законодавчому забезпеченні права громадян на екологічну (у тому числі радіоекологічну) безпеку стало прийняття Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”, ст. 9 якого закріпила екологічні права громадян.

Законом України “Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення” покладено обов’язок на підприємства, установи та організації, що виробляють, транспортують, використовують радіоактивні речовини та джерела іонізуючих випромінювань, здійснюють їх захоронення, знищення чи утилізацію, дотримуватись норм радіаційної безпеки, відповідних санітарних правил, а також норм, установлених іншими актами законодавства, що містять вимоги радіаційної безпеки.

Закон України “Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку” був прийнятий 8 лютого 1995 р. Важливим здобутком зазначеного Закону можна вважати ті положення, які вперше на законодавчому рівні дають визначення таких понять, як “радіаційна безпека”, “ядерна безпека”, “радіаційний захист”, “ядерний інцидент”, “ядерний матеріал”, “ядерна шкода” тощо (ст. 1). Позитивною тенденцією вказаного закону стала спроба виробити чіткий понятійний апарат у сфері використання ядерної енергії, який би спри-

яв забезпеченню ядерної та радіаційної (радіоекологічної) безпеки. У Законі справді закладено основи, які могли б стати вагомим поштовхом для розвитку екологічного і ядерного законодавства щодо забезпечення радіоекологічної безпеки, у тому числі в Чорнобильській зоні відчуження. Інше питання, що багато статей так і залишились на папері, які лише декларують певні позитивні ідеї і які поки що не знайшли свого застосування на практиці. З іншого боку, в багатьох статтях базового Закону містяться доручення Кабінету Міністрів України розробити й прийняти ті чи інші підзаконні акти (ст. 8, 9, 11, 13, 18, 28, 29 та ін.) — положення, правила, порядок тощо. Багато з них ще й досі не прийняті. Крім того, протягом останніх 20 років до Закону внесено майже 30 змін і поправок, що, з огляду на його фундаментальність (як зазначено в самому нормативному акті, він є основоположним у ядерному законодавстві України), характеризує нормативно-правове регулювання в цій сфері як дуже мінливе, нестійке, що, у свою чергу, свідчить про неналежний рівень забезпечення екологічної безпеки громадян і реалізацію їхніх екологічних прав.

Наступним кроком стало прийняття Закону України “Про поводження з радіоактивними відходами”. Оскільки базовий Закон “Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку” визначив лише основи поводження з радіоактивними відходами, Закон України “Про поводження з радіоактивними відходами” закріпив основні принципи державної політики у цій сфері, компетенцію органів державної влади та управління.

І лише у 1996 році, з прийняттям Основного Закону — Конституції України, знайшли своє відображення принципові засади забезпечення екологічної безпеки в Чорнобильській зоні відчуження на конституційному рівні. Зокрема, стаття 16 Конституції України проголошує, що забезпечення екологічної безпеки та підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи — катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду українського народу є обов’язком держави.

У 1998 році введені в дію Закон України “Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань” та Норми радіаційної безпеки України — НРБУ–97. Слід відзначити, що у новоствореній законодавчій системі з питань використання ядерної енергії питання регулювання радіаційного, соціального і медичного захисту постраждалих від Чорнобильської катастрофи виокремлюються в самостійну частину [6, 30].

У 1998 році Постановою Верховної Ради України було затверджено “Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки”. Цим, безумовно, дискусійним документом було визначено основні напрями, що повинні були поліпшити сучасну екологічну ситуацію в Україні, яку цією ж Постановою майже офіційно було визнано кризовою [7, 57]. На превеликий жаль, суттєвих зрушень у цьому контексті протягом майже 20 років так і не сталося.

Поширення екологічного ризику природно-техногенного характеру внаслідок катастрофи на Чорнобильській АЕС обумовило прискорений розвиток спеціального законодавства, спрямованого на регулювання відносин щодо

захисту права громадян на особисту екологічну безпеку внутрішнього та зовнішнього спрямування [8, 284].

До законодавчих актів, що безпосередньо регулюють захист життя і здоров'я громадян, а також охорону навколишнього природного середовища від радіоактивного впливу, можна віднести: Закони України “Про правовий режим надзвичайного стану”, “Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру” та “Про зону надзвичайної екологічної ситуації”.

Як уже зазначалось, питання радіоактивного забруднення містяться і в ресурсовому законодавстві, зокрема, Земельному, Водному, Лісовому кодексах України, Законі України “Про охорону атмосферного повітря”.

25 липня 2002 р. Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію проекту Закону України “Про внесення змін до Законів України “Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи” і “Про статус та соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”. Втілення концептуальних положень 2002 року у відповідних законодавчих актах значною мірою залежало і залежить від сприйняття українською спільнотою необхідності врахування у “чорнобильському” законодавстві змін радіоекологічної ситуації та доцільності переходу від патерналістської опіки потерпілого населення державою до створення нею умов для динамічного розвитку сільськогосподарського, лісгосподарського виробництва та приватного підприємництва на територіях, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, а також створення необхідного клімату для відповідних інвестицій.

17 жовтня 2007 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України було схвалено Концепцію Стратегії національної екологічної політики України на період до 2020 року. До цього часу єдиним нормативно-правовим актом, що визначав екологічну політику і стратегію держави, була постанова Верховної Ради України від 5 березня 1998 р. “Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки”. Багато положень цього документа не втратило своєї актуальності, однак у цілому він уже не відповідав вимогам часу. У подальшому Законом України від 21 грудня 2010 р. було затверджено Основні засади (Стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року.

Важливе місце в розвитку сучасного адміністративно-правового забезпечення екологічної безпеки в Чорнобильській зоні відчуження посіло затвердження Законом України від 15 січня 2009 р. Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта “Укриття” на екологічно безпечну систему.

Здійснення взятих державою обов'язків з реалізації державної політики щодо ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС покладається на систему спеціальних органів влади, ключову роль серед яких посідає Державне агентство України з управління зоною відчуження, яке утворене 9 грудня 2010 р. відповідно до положень Указу Президента України “Про оптимізацію системи

центральных органів виконавчої влади” та Положення, затвердженого Указом Президента України від 6 квітня 2011 р. Воно стало правонаступником державного департаменту — Адміністрації зони відчуження і зони безумовного (обов’язкового) відселення — урядового органу державного управління у складі Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи. На цей час агентство діє на підставі Положення, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2014 р.

18 липня 2012 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері розвитку діяльності в окремих зонах радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Надалі, як наслідок напрацювань у цій сфері, на найвищому рівні було ініційовано перегляд стандартів і стереотипів по відношенню до зони відчуження. Відтак у квітні 2016 року вийшло два Укази Президента “Про додаткові заходи щодо перетворення об’єкта “Укриття” на екологічно безпечну систему та відродження територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи” та “Про створення Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника”. Ще раніше, у 2015 році, був підписаний Указ Президента “Про заходи у зв’язку з 30-ми роковинами Чорнобильської катастрофи”. На виконання вказаних нормативних актів розроблено проект Стратегії подолання наслідків Чорнобильської катастрофи та відродження територій, що зазнали радіоактивного забруднення.

Крім того, з метою забезпечення послідовних підходів щодо впровадження змін у зоні відчуження 14 липня 2016 р. прийнято Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання окремих питань правового режиму території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи”. Цей Закон надає правові підстави для перетворення збиткової зони відчуження на територію інновацій та реформ. Разом з тим за відсутності ефективного управління та виваженого підходу, на превеликий жаль, існує ризик її перетворення на свого роду ядерний могильник, і завданням адміністративно-правового забезпечення екологічної безпеки в Чорнобильській зоні відчуження на сучасному етапі є якраз необхідність запобігання вказаному ризику.

Узагалі до правового поля регулювання відносин у зв’язку з Чорнобильською катастрофою належить близько 100 актів законодавства (закони, укази Президента України, постанови Верховної Ради та Кабінету Міністрів України) [9, 12].

Очевидно, що питання адміністративно-правового забезпечення екологічної безпеки в Чорнобильській зоні відчуження посідає важливе місце на сучасному етапі правотворчості в державі. Як приклад, за період роботи четвертої сесії Верховної Ради України восьмого скликання проведено 12 засідань Комітету з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, на яких розглянуто 154 питання, у тому числі по контролю за виконанням за-

конів, постанов, власних рішень. Зокрема, внесено на розгляд Верховної Ради України та розглянуто на засіданні Комітету 24 проекти законодавчих актів, з підготовки яких Комітет визначено головним [10].

З огляду на проведений аналіз, цілком логічним є висновок, що зусилля законодавця сконцентровані на розробці нормативно-правових актів стратегічного (а на практиці — дуже часто декларативного) характеру. Визначення базових принципів, основ, безумовно, є надважливим питанням, і з цим погоджуються в тому числі і науковці (як приклад, обґрунтовується необхідність розробки і прийняття Стратегії подолання наслідків Чорнобильської катастрофи до 2060 року) [11, 8]. Проте така надзагальність, нереалізованість і, що є найгіршим, неможливість реалізації аж ніяк не можуть сприяти належному подоланню наслідків Чорнобильської катастрофи, упередженню такого роду катастроф у майбутньому та забезпеченню екологічної безпеки в державі.

Необхідно зазначити, що економічний стан держави протягом усього періоду її існування не дозволяв і не дозволяє повною мірою забезпечити реалізацію заходів відповідно до вимог чинного законодавства. Для України характерним є дефіцит фінансових ресурсів для забезпечення екологічних програм та заходів у сфері навколишнього природного середовища та постійне зменшення обсягів капіталовкладень у природоохоронну сферу. На жаль, ще з радянських часів існувала і продовжує бути незмінною тенденція виділення коштів на природоохоронні потреби в нашій країні за залишковим принципом. Вона знаходить своє відображення і в законодавстві [12, 1].

Також слід зазначити, що Україна здійснювала і продовжує здійснювати активну діяльність щодо зміцнення міжнародного режиму безпеки та радіаційного захисту населення. Особливе значення для України, яка несе основний тягар негативних наслідків Чорнобильської катастрофи, має участь у міжнародному співтоваристві в галузі міжнародно-правового регулювання відносин із забезпечення радіоекологічної безпеки. Україна є членом 20 природоохоронних конвенцій та протоколів до них. Наша держава співпрацює з 26 із 41 міжнародних організацій, що визначені як головні джерела міжнародної допомоги країнам з перехідною економікою. Ці міжнародні організації, а також країни-донори фінансують реалізацію в Україні природоохоронних проектів, у тому числі пов'язаних з подоланням наслідків Чорнобильської катастрофи. На сьогодні забезпечується виконання понад 50 двосторонніх угод, а також проводяться заходи щодо розширення міжнародного співробітництва. Як приклад, Україна є учасницею Конвенції про допомогу в разі ядерної аварії або радіаційної аварійної ситуації (прийнятої 26 вересня 1986 р.), яку ратифіковано Україною 30 грудня 1986 р., а також Конвенції про ядерну безпеку від 20 вересня 1994 р., ратифіковану 17 грудня 1997 р.

Нинішній розвиток політичних та соціально-економічних процесів в Україні ставить на порядок денний питання активізації національної політики у сфері правового забезпечення екологічної безпеки в Чорнобильській зоні відчуження. Специфіка сьогоднішньої ситуації полягає в тому, що накопичувані десятиліттями екологічні проблеми тепер треба вирішувати в зовсім інших політичних та економічних умовах [13, 3].

Більше того, низка нині чинних підзаконних актів суперечить законам, які встановлюють певні стандарти, а посадові особи застосовують саме підзаконні акти; це викликає у громадян зневіру в дієвості державного захисту, підриває авторитет органів державної влади. Нерідко вітчизняне законодавство неспроможне захистити права громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Тобто наявна велика кількість проблем, пов'язаних з адміністративно-правовим забезпеченням подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, які потребують оперативного і професійного вирішення [14, 100].

Отже, аналіз генези законодавчої бази в Чорнобильській зоні відчуження у сфері забезпечення екологічної безпеки при радіоактивному забрудненні дає підстави зробити висновки про те, що найважливішими напрямками її забезпечення мають стати подальша робота над створенням і вдосконаленням системи законодавства в контексті основних екологічних проблем України; удосконалення системи управління в Чорнобильській зоні відчуження; чітке розмежування функцій, розподіл повноважень між органами державного регулювання в цій сфері; чітке запровадження механізму забезпечення інституту цивільно-правової відповідальності за завдану шкоду. Проблему екологічної безпеки треба розглядати в рамках національної безпеки, як один з її основних елементів, що спрямований на забезпечення життєво важливих інтересів усього населення країни [15, 10]. Необхідними є створення ефективної системи управління шляхом впровадження передових досягнень науки і техніки, залучення іноземних інвестицій тощо. Разом з тим на сучасному етапі політика держави у галузі адміністративно-правового забезпечення екологічної безпеки в Чорнобильській зоні відчуження залежить не тільки від втілення її напрямів у нормативних актах, а й від рівня правосвідомості та екологічної культури суспільства.

Джерела

1. Доклад ООН о Чернобыльской катастрофе: документ // Компас. — 1993. — № 190.
2. *Обращение* глав государств Беларуси, Российской Федерации и Украины к Организации Объединенных Наций по оказанию помощи в преодолении последствий Чернобыльской катастрофы // Голос Украины. — 1992. — 25 марта.
3. Предварительное заключение независимого общества расследования обстоятельств глобальной аварии на ЧАЭС и ее катастрофических последствий // Зеленый світ. — 1991. — № 13–14. — 56 с.
4. *Балюк Г. І.* Проблеми формування та становлення ядерного права України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук / Г. І. Балюк. — Київ, 2000. — 32 с.
5. *Балюк Г. І.* Правові аспекти забезпечення ядерної та радіаційної (радіоекологічної) безпеки в Україні: монографія / Г. І. Балюк. — Київ: Віпол, 1997. — 196 с.
6. *Соціальний, медичний та протирадіаційний захист постраждалих в Україні внаслідок Чорнобильської катастрофи.* Збірник законодавчих актів та нормативних документів 1991–2000 рр. Видання офіційне. — Київ: Чорнобильінтерформ, 2001. — 624 с.
7. *Зуєв В.* Правове регулювання реалізації екологічного управління в Україні та шляхи його вдосконалення / В. Зуєв // Упр. у сфері охорони довкілля та природоко-

- ристування в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. ВЕГО "Мама-86". — Київ, 2003. — 160 с.
8. *Андрейцев В. І.* Право екологічної безпеки: навч. та наук.-практ. посіб. / В. І. Андрейцев. — Київ: Знання-Прес, 2002. — 332 с.
 9. *Радіаційна* ситуація в Україні та проблеми життєдіяльності громадян на забруднених територіях / за ред. В. В. Дурдинця; М-во України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи. — Київ: Агентство "Чорнобильінтерінформ", 2001. — 30 с.
 10. *Звіт* про роботу Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи за період четвертої сесії Верховної Ради України восьмого скликання [Електронний ресурс] // Комітет ВРУ з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи. — Режим доступу: http://komekolog.rada.gov.ua/komekolog/control/uk/publish/article?art_id=60247&cat_id=50725
 11. *Федевич О. М.* Адміністративно-правовий статус Державного агентства України з управління зоною відчуження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / О. М. Федевич. — Київ, 2011. — 17 с.
 12. *Кузнєцова С. В.* Правове забезпечення фінансування у сфері охорони навколишнього природного середовища: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / С. В. Кузнєцова. — Київ, 2000. — 20 с.
 13. *Кравців В. С.* Регіональна екологічна політика в умовах становлення ринкової економіки в Україні (теорія, методи, практика): автореф. дис. ... д-ра екон. наук / В. С. Кравців. — Київ, 2007. — 43 с.
 14. *Кутиркін А.* Деякі актуальні правові проблеми подолання наслідків Чорнобильської катастрофи / А. Кутиркін // Економіка і право. — 2010. — № 9. — С. 100–105.
 15. *Лазаренко В. А.* Генезис адміністративно-правового регулювання екологічної безпеки в Україні [Електронний ресурс] / В. А. Лазаренко // Кримський юрид. вісн. — Севастополь, 2010. — № 1 (8). — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/Kyiv/2010_1_1/18.pdf

Визначено передумови та необхідність забезпечення екологічної безпеки в зоні Чорнобильської катастрофи, сучасний стан згаданої зони та недоліки у нормативному забезпеченні адміністративно-правового режиму зони катастрофи. Розроблено пропозиції щодо вдосконалення існуючого законодавства.

Preconditions and the need to ensure environmental safety in the area of the Chernobyl disaster were outlined, the current state of the said areas and weaknesses in the regulatory provision of administrative and legal regime disaster zone was considered. Suggestions for improving the existing legislation were proposed.

Определены предпосылки и необходимость обеспечения экологической безопасности в зоне Чернобыльской катастрофы, современное состояние данной зоны и недостатки в нормативном обеспечении административно-правового режима зоны катастрофы. Разработаны предложения по совершенствованию существующего законодательства.

Надійшла 30 листопада 2016 р.